

Țara Noastră

FONDATOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VIII No. 12

10 APRILIE 1927
KOLOZSVARI M. KIR. GAZDASAGI AKADEMIA
KONYVTARA

szám.

In acest număr: *Politica etnică a României de Octavian Goga*; *Legenda covoarelor moldovenești poezie de Mihail Munteanu*; *Doctoratul de P. Nemoianu*; *Utopie și realitate de A. A. Bardescu*; *Insemnări literare de Lascarov-Moldovanu*; *Cronica muzicală de Adrian Maniu*; *Cronica dramatică de T. Arghezi*; *Insemnări: Popovici-Beyreuth: Recensământul; Tratatative; «Omogenizare»*

BUCUREȘTI

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STRADA DONICI No. 6

Un exemplar 10 Lei

Țara Noastră

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

SZÁM.

Politica etnică a României ¹⁾

Am urmărit cu atențiune cuvântarea d-lui Grădișteanu. D-l Grădișteanu este consecvent cu sine însuși atunci când ne întreține asupra politicei etnice a neamului nostru. Cum spuneam deunăzi, d-sa face parte dintre acei cari au crescut în ideologia acestui program, pe care l-a desfășurat astăzi, triumful principiului de naționalitate.

Aș putea să zic: toți oamenii politici de marcă și toți gânditorii noștri politici până în ajunul războiului, au crescut la adăpostul acestui principiu călăuzitor. El ne-a inspirat pe deasupra hotarelor. Și acest principiu, înfipt în conștiința populară, a fost exprimat de oamenii politici la toate ocaziunile.

Nu pot decât cu pietate să mă gândesc la trecut — odinioară când granițele existau încă — la manifestarea aceasta organică a poporului românesc, care pe deasupra frontierelor, prin gânditorii săi, a reclamat necontenit biruința unei idei.

Acești oameni au făcut preparațiunea de gândire și preparațiunea sufletească a masselor noastre de așa fel, încât în cursul acestui război, poporul românesc în mod unitar și-a dat seama perfect că marele război, întrucât ne interesează pe noi, este a sé trage consecința logică și pe tărâmul nostru a acestui principiu de naționalitate. Era o întârziere a unui proces, care în Occident se rezolvase de mult — după cum spunea d-l Grădișteanu.

1) Discurs rostit în ședința Senatului din 6 Aprilie 1927, drept răspuns la interpelarea d-lui I. Grădișteanu.

nu — pe urma revoluției franceze. Statele cari dețineau încă români, cari nu erau înglobați între granițele politice ale României de ieri, erau anahronisme care mai curând sau mai târziu trebuiau să dispară.

Ei bine, războiul ne-a dat acest triumf logic al principiului de naționalitate și poporul nostru în marea lui majoritate etnică s'a găsit laolaltă, într'o singură familie, răspunzător de aci înainte de destinele sale.

După cum însă subliniază și d-l Grădișteanu, acest triumf al principiului de naționalitate nu a însemnat la noi identificarea granițelor politice cu granițele etnice ale neamului românesc, astfel că se mai găsesc încă mulți români prin legea lor, prin tradițiunea lor, prin atâtea criterii de naționalitate, care nu fac parte din patrimoniul politic al Statului nostru actual.

D-l Grădișteanu pune problema aceasta din două puncte de vedere: trebuie să întărim elementul etnic alcătuitor de stat în granițele statului nostru și trebuie să nu uităm soarta acelor români cari sunt astăzi dincolo de granițe și cari fac parte din alte state.

Pentru întărirea poporului nostru la el acasă, d-l Grădișteanu, consecvent cu sine însuși, îngrijorat de situația în care ne găsim — spunea d-sa — preconiza o serie de chestiuni. Primul lucru care îl îngrijora pe d-sa este acea năvală a străinilor aci la noi acasă, de care ne-a vorbit.

Da, d-lor, lucrul este adevărat. Este un fenomen care trebuie să îngrijească pe fiecare bun român și un fenomen care trebuie să preocupe pe omul de stat pentru a da o soluțiune în această chestiune: România nu este astăzi numai o ocrotitoare a românilor cari au fost pe acest pământ și a minorităților pe care trecutul le-a legat de noi și pe care noi le-am recunoscut prin tratatele noastre de pace, ci România a devenit un fel de punct de atracțiune a tot felul de elemente incerte, cari nu au nici o legătură cu solul nostru și cari caută la noi un adăpost.

Ei bine, aceste elemente sunt, după cum a spus D-sa cu drept cuvânt, elemente parazitare. Sunt elemente parazitare întâiu, fiindcă n'au nici o legătură cu solul, n'au nici o legătură cu acest patrimoniu, n'au nici o legătură de limbă, n'au nici o legătură de tradiție, de rasă. Nu reprezintă altceva din punct de vedere economic, decât un element de consumațiune și, pe alocuri, un element de spoliațiune. Din al treilea punct de vedere, al sigu-

ranței noastre de stat, ele nu sunt elemente cari să prezinte acea încredere care este necesară pentru ca ele să fie privite cu liniște sufletească desăvârșită.

Părintele Isidor Saturn: Atunci, afară cu ei.

D-l Octavian Goga, ministru de Interne: Am urmărit această problemă în cursul vremii, fără un sentiment de ură, și cu nici o prejudecată de neam sau de rasă, așa încât n'ar putea fi vorba că noi nu-i primim pe acești streini fiindcă n'avem sentimente bune pentru originea lor. Este un mare neadevăr pe care țin să-l desmint aci, în fața Domniilor Voastre.

Noi, față de toți care au fost cetățeni, atunci când România a ratificat tratatele de pace, am luat în mod logic angajamentul de a-i ocroti și de a-i împărtăși de toate binefacerile publice în această țară, dar nu am luat absolut nici un angajament față de acele elemente bastarde, fără legătură cu noi, care au crezut că pot transforma țara românească într'o nouă Californie, unde ei să vină cu pofta lor de bogăție.

Socotesc că acest punct de vedere pe care îl reprezint eu aci, trebuie să fie împărtășit fără deosebire de naționalitate și fără deosebire de confesiune de către toți bunii cetățeni ai acestei țări, fiindcă este în interesul tuturor, și al românilor și al minorităților, să-și dea mâna și să închege laolaltă simțiminte de apărare față de orișice cotropire din afară.

Acest număr este mare și în Basarabia, unde o mare populațiune flotanta s'a așezat pe teritoriul nostru pornită din republica sovietelor, și în nordul Transilvaniei, unde au venit în urma evenimentelor rusești petrecute în Galiția, o seamă de oameni care s'au așezat pe teritoriul nostru și au intrat chiar până în inima Ardealului, coborând din alte părți și așezându-se în mijlocul nostru. Nu este cunoscut încă numărul lor și vă pot da în această privință o soluțiune pe care guvernul în timpul din urmă a adoptat-o: Consiliul de miniștri, s'a ocupat de această chestiune a streinilor și a hotărât în primul rând un recensământ al populației. Ministerul de Interne a prezentat această chestiune. Consiliul de miniștri a decis să facă un nou recensământ fiindcă nu știm încă astăzi care este numărul populațiunii și câtă este această populațiune flotantă. Controlul streinilor nu se poate inchipui decât după recensământ. S'a hotărât, și în două săptămâni se va pune în practică. Actualmente se tipăresc blanchetele pentru acest recensământ al populațiunii noastre. Deci,

cred că d-l Grădișteanu poate să aibă un început de soluțiune în fața D-sale, care să-l mulțumească. De un lucru pot să-l asigur: că noi, nu numai că nu căutăm să stînjinem emigrarea acestor elemente indezirabile, ci, dinpotrivă, după ce vom face controlul streinilor, vom ști numărul lor, guvernul va lua o serie de măsuri, pentru ca să căutăm să scăpăm țara încetul cu încetul de prezența lor.

A doua chestiune, domnule Grădișteanu, pe care D-v. ați examinat-o, este chestiunea orașelor. Nu trebuie să pierdem din vedere că ne găsim în fața rezultatelor unui vechiu proces istoric, care n'a putut în mod firesc să-și aibă toate reparațiunile sale în câțiva ani de zile.

Nu trebuie să uităm că cele trei provincii care s'au alipit, au trecut în cursul vremurilor printr'o opresiune care nu a dat posibilitatea de manifestare normală elementului românesc, nici în Transilvania, nici în Basarabia, nici în Bucovina.

Orașul, în mod logic, este expresiunea — după cum spuneți chiar d-v. elementului etnic al regiunii. În realitate la noi, în Transilvania, Basarabia sau Bucovina, lucrul nu se petrece în acest chip. Orașul nu este expresiunea etnică a regiunii, ci este o enclavă etnică deosebită, înfiptă ca un cui în mijlocul unei regiuni cu un element etnic cu totul deosebit. Ași putea să zic — folosindu-mă de o comparațiune care îmi vine în acest moment în minte, că ideea de stat străin și-a așezat puncte fixe pe un teritoriu etnic care nu-i aparținea, după cum stâlpii de telegraf se așează, pentruca prin sârmele lor să treacă un mesaj. Mesagiul care trecea prin toate aceste orașe, nu era mesajul poporului românesc.

Aceasta e realitatea.

De sigur că noi, în multiplele noastre indatoriri de a îngriji viața noastră de stat, trebuie să începem o operă de rectificare. Ea nu se poate face în mod brusc. Această reparațiune nu vrem să fie o siluire, nu vrem să plătim cu aceeași monedă și nici nu mai putem să facem aceasta, fiindcă se s'a făcut cu noi, s'a făcut în acele vremi când sentimentele de dreptate nu erau puse la contribuție. D-voastră aminteți că până la 1848, românii din Transilvania nici nu aveau voe să se așeze la oraș. De sigur că este adevărat.

Biserica noastră ortodoxă din Transilvania, lipsită în cursul veacului al optsprezecelea de conducători bisericеști, când a

început să aibe din nou o conducere bisericească, nu i s'a îngăduit episcopului românesc să se așeze la oraș și să aibă reședința la oraș; ci a trebuit să se așeze într'un sat românesc, în comuna Rășinari. Cei dintâi doi episcopi români, care au reorganizat viața bisericească în Transilvania, au trebuit să trăiască în satul Rășinari și numai prin anii 1820 sau 1830 au putut — cu învoirea orașului Sibiu — să facă întâia reședință episcopală românească la oraș.

Ei bine, așa se trăia atunci și eu vă spun: nu vreau niciodată să invoc trecutul, fiindcă nu vreau să leg de sufletul meu generos, nici o ghiulea, atunci când vreau să am în față repararea nevoilor tuturor din această țară, în mod egal.

Reparațiunea însă va veni. Ea merge înainte, cum am zice, cu aspirațiunile normale ale stărilor schimbate.

Mai întâi vedeți o revărsare a energiilor populare rustice spre oraș. S'ar părea că din mijlocul poporului nostru de țărani se ridică atom cu atom, se încheagă o mare avalanșe care se duce spre oraș și care reclamă o biruință.

Uitați-vă mai întâi la școlile noastre, la școlile secundare și la universități. Universitatea din Cluj care înainte, sub regimul unguresc, avea doar trei sute de studenți români, are astăzi astăzi câte-va mii.

Același lucru se petrece astăzi pretutindeni. Poporul românesc, din moment ce s'a pus problema liberării lui, în mod conștient pune la contribuțiune energiile sale, care din energii rurale se transformă în energii care pun stăpânire pe orașele noastre.

Pararel cu această manifestare organică a conștiinței populare de sigur că omul politic și omul de răspundere și omul de Stat. trebuie să urmărească și problema reparațiunei pe cale legală.

Aveți încredere că urmărim această chestie. Vă asigur că nu vom face nici o siluire, dar la rândul nostru ne dăm seama că va trebui să întărim viața orășenească și din punct de vedere românesc. Despre acest lucru, cred, vom vorbi mai mult și mai pozitiv cu ocaziunea modificării unor articole din legea administrativă, cu care suntem hotărâți să venim în fața D-v.

D-l Grădișteanu a vorbit apoi de chestiunea reîntegrării elementelor românești cari se găsesc peste frontiere și, în mod special, a atins problema românilor din America.

De sigur, domnule Grădișteanu, că ar fi de dorit ca toți acești Români, din Transilvania, cari se găsesc în America și cari sunt destul de numeroși, să se întoarcă la căminurile lor.

Realitatea este, că venirea lor acasă se amână.

Românul din Transilvania, emigrantul, are însă o specială psihologie. El nu se duce acolo ca să se deplaseze definitiv și să devină cetățea american.

O voce: Sunt și de aceia.

D-l Oct. Goga, ministru de Interne: Foarte puțini. În general, ei pleacă acolo ca să câștige mijloace materiale și nici-odată nu-și uită pământul lor de acasă. Ei întrețin legături cu cei de acasă, foarte intime, de așa fel încât, dacă ați face statistica lor, v'ați convinge că numai elementul masculin este acolo.

D-l A. Lucassievici: Patru procente rămân acolo.

D-l Octavian Goga, ministru de Interne: Eu n'ași putea aduce nici o învinuire în raporturile, în legăturile lor sufletești cu țara, pentrucă văd că în manifestările lor se gândesc totdeauna acasă. Și D-v., cari sunteți cunoscători în chestiunile acestea, cu deosebire ardelenii, știți că un capital bănesc, destul de considerabil, vine din an în an din America în Transilvania și că sunt anumite instituțiuni financiare în Transilvania, cari, cu toată criza actuală de bani, nu pătinesc, fiindcă sunt alimentate de dolarii, pe cari îi trimit din America românii din Transilvania. Aceasta este realitatea.

De sigur, noi nu vom încuraja un proces de emigrațiune și, de aceea, guvernul trecut ca și cel de acum al nostru au oprit emigrările, nu se mai dau pașapoarte pentru America. Sub guvernul nostru s'a oprit definitiv acest exod al ardelenilor și nu este încuviințat decât numai dacă se probează o legătură de familie, ca să se ducă cineva să-și vază părinții sau frații.

Dimpotrivă, ne vom da toată silința să-i reintegrăm în patria lor.

Ați vorbit de chestiunea colonizărilor, o problemă destul de grea, destul de dificilă.

Colonizarea este un proces, care, aș putea să zic, nu merge paralel cu începuturile unei vieți de stat schimbate, ci vine mai târziu.

Ați vorbit de colonizarea elementelor ungurești în Transilvania. Această colonizare a început în anul 1880, sub ministrul Darany și coincid cu perioada de expansiune a maghiarilor.

Noi n'am putut, în primele zile, când am integrat noul Stat, să punem în picioare această problemă a colonizărilor.

S'au făcut de sigur greșeli în această chestiune. D-v. spuneți că legile din Transilvania opresc ca să fie împărțit de pământ

cel care nu este cetățean și aduceați cazul, care spuneți că s'a petrecut, că un român de origine întors acasă n'a mai fost împărțit de pământ, fiindcă legea nu o admite. Dacă examinați legea, vă dați seama, D-le Grădișteanu, că era important pentru țară ca să se puie în lege acest punct de vedere că n'au dreptul la pământ decât cetățenii. Dacă am fi omis acest principiu în lege, vă închipuiți d-v. că tocmai acele elemente indezirabile de care vorbeați, cu speciali lor suplețe, ar fi isbit să-și câștige pământul țarei și să pună stăpânire pe el. În fața lor s'a pus acest obstacol în lege, al cetățeniei, fiindcă ei sunt astăzi oaspeți, ei pot să fie exploatați, nu pot fi însă stăpâni pe pământul nostru.

S'a mai discutat problema aceasta și cred că legiitorul atunci așa a judecat când a admis că numai cetățenii au dreptul la pământ. Dar mai este o chestiune în această problemă. Când s'a întors acum, peste câțiva ani din străinătate, un român și-a reclamat dreptul de pământ în comuna lui, pământul putea să fie împărțit și el nefiind pe tablou, în mod normal a rămas pe dinafară. Acesta este adevărul și eu socotesc că legea nu este greșită atunci când spune că numai cetățeanul are drept la pământ.

D. I. Grădișteanu: Trebuia să se adauge „sau români de origină“.

D. I. Nistor: Unde mai pui că pământul nu ajunge să satisfacă nevoile celor de acasă.

D. Octavian Goga, ministru de interne: Va să zică chestiunile pe cari le-ați ridicat în legătură cu interesele noastre aci și pe care le-ați accentuat, în special problema unei poștii etnice, examinându-le, eu socotesc că sunteți de acord cu mine atunci când, după lămuririle pe cari vi le-am dat, vă puteți declara mulțumit, rămânând de sigur ca în munca de mai târziu, punând umăr la umăr, să căutăm să ne ajutăm unii pe alții ca să asanăm multele nevoi pe care le are țara.

D-v. ați pus și chestiunea românilor de dincolo de hotare. Ați vorbit de nevoile pe care le simt ei de a fi ajutați din partea noastră și ați pus o problemă de ordin moral. Este o datorie pentru noi ca să urmărim soarta lor, să nu ne desinteresăm de dânșii și să nu credem că dincolo de granițele României întregite nu mai sunt suferințe de ordin național care pot să găsească un drum la inima noastră. Așa ați pus d-v. problema și aveți dreptate. Noi nu trebuie să uităm că este o datorie elementară a țarei

noastre întregite ca să treacă un sentiment de protecție în sufletul tuturor românilor cari au mai rămas ca massă sau ca fragment etnic pe teritoriul altor state. Foarte bine spuneți că trebuie aci la București, sau aci la noi în țară, să se creeze un stat major cultural care să ia asupra lui, la timpul său, diriguirea multelor probleme de ordin cultural de pe teritoriul statelor străine care adăpostesc români. De sigur că în această privință veți avea ajutorul organelor competente și desigur că colegul meu dela instrucție, d-l Petrovici, este de acord atunci când împreună cu d-v. zice și d-sa, că trebuie să ne îngrijim de burse și de ajutoare pe seama lor.

D-v. însă vorbeți și de o chestiune care este mai delicată. Invocați raporturile noastre cu celelalte state unde se găsesc români și cereți în multe părți, cu titlul de reciprocitate, ca statele acestea să respecte drepturile minorităților, de pe teritoriul lor, în ceea ce privește minoritatea românească.

Vorbind deunăzi de minorități, v'am arătat cari sunt sentimentele mele și cari sunt și sentimentele guvernului în această chestiune. Nu pot să fie două măsuri și cu judecata mea nu pot să văd și nu pot să reclam ca dreaptă altă măsură și alt tratament minoritar în statele vecine, decât acel tratament de care împărtășim noi pe minoritarii noștri.

Ce aplicăm la noi acasă cu drept cuvânt cerem să fie aplicat și în alte părți. În această chestiune, guvernul a luat contact cu toate statele unde se găsesc români. Am avut, în legătură cu această chestiune, diverse discuțiuni cu reprezentantul statului jugoslav și am pus la baza discuțiunilor noastre această idee a reciprocității, socotind că este just ca de acelaș tratament să se împărtășească românii cari fac parte din statul jugoslav, de care sunt împărtășiți sârbii depe teritoriul nostru și care se bucură de libertăți politice în țara noastră. Pe aceste baze discuțiunile le vom duce înainte și le vom amplifica în raport cu celelalte state. Dați-mi voe, în această chestiune, să nu vorbesc mai mult deocamdată arătându-vă numai punctul de vedere programatic din care purcedem și baza de discuțiune adoptată. Relațiunile noastre cu statul sârb, d-v. știți sunt din cele mai bune.

Suntem stat aliat și desigur că în sufletul nostru, dintr'o mare luptă pecetluită cu sânge, n'au dispărut sentimentele de amicitie reciprocă. Dacă în ziare sau în alte manifestări s'au putut strecura din când în când sentimente care nu pot fi aprobate de noi, acelea niciodată nu trebuie să fie identificate cu sen-

timentele populare, pentru că d-v. știți la vreme de grea obidă noi am mers la olaltă. Și când două popoare la o răspântie a istoriei lor și-au dat mâna, asemenea frăție de arme nu se uită cu una cu două.

Acesta este sentimentul care cred că este cel just și cred că și dela tribuna acestui Senat trebuie să răsune la toate ocaziunile.

Domnilor, am epuizat pentru moment răspunsul meu. Mulțumesc d-lui Grădișteanu că într'o consecvență cu sine însuși urmărește această problemă a integralității noastre naționale și o urmărește desfăcut de orice sentiment sau resentiment al politicei curente ridicându-se în acele sfere de puritate morală, la care trebuie să ne ridicăm cu toții, de câteori vine vorba de destinele mari ale statului nostru. Eu sunt convins că acest popor al nostru ca și în trecut, așa și în viitor, decâteori vine vorba de interesele lui de existență, oricari ar fi ele și în orice moment, poporul nostru prin oamenii lui chibzuiți se va putea ridica la acea înălțime sufletească pentruca să se constituie într'un mănunchi de apărare față de toți cari au căutat să ne jignească interesele noastre naționale.

Intrucât ne privește pe noi, cari pentru moment suntem la cârma statului, vă asigur că în acest sentiment de frățietate desăvârșită privim marea problemă și că tot ce ridicați d-v. dela această tribună căutând să găsiți ecou în sufletele noastre pentru interesele neamului, acest ecou îl veți avea la toate prilejurile și niciodată nu veți rămâne nesatisfăcuți.

Octavian Goga

Legenda covoarelor moldovenești

*...Atuncea graiul sângerat pe gură,
Cu strunele 'nmuiate de alean,
Se 'nchise cu sfielnică tortură
In sufletul trudit de moldovean.*

*De Paști, melancolia de feștile
Vestindu-i mai înveninat Crăciun,
Ieși la arătură mut, în silă:
Ogorul îi părea ca de tăciun.*

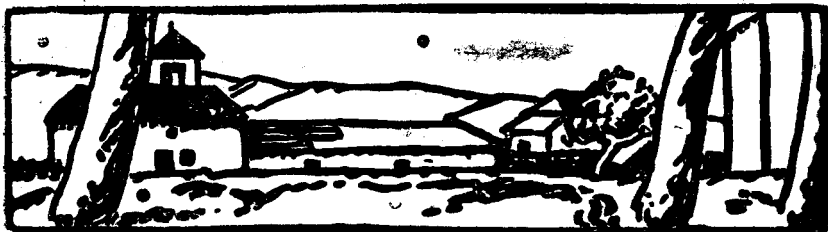
*Și 'n anii care nu luară 'n seamă
Nimic din nostalgia lui de rob,
Albi, stejar, tot adunând cu teamă
Durerile-amintirii, bob de bob.*

*La fel, toți moldovenii se trecură
Iar fetete jelin lu-i pe ogor,
Din țărână și din lacrime țesură
De fiecare jertfă, un covor!*

Chișinău, 1926.

Mihail Munteanu

Doctoratul

Paralel cu unificarea legislativă a țării întregite, care este o condiție *sine qua non* a consolidării, trebuie să tindem și spre o grabnică nivelare de mentalitate, trecând-o prin sita culturii naționale, școlare și civice deopotrivă. Sunt foarte numeroase încă reminiscentele unui trecut vitreg și odios, care ne denaturează gândirea, punându-ne nu odată într'o postură de neînțeles și păgubitoare progresului general.

O asemenea reminiscentă nefirească în viața Ardealului și Banatului este titlul de doctor (în drept mai ales), în jurul căruia s'au dat aprigi lupte, nu numai între indivizii interesați, ci polemicele au mers dela provincie la provincie. Vreme de opt ani împliniți am ascultat fel de fel de argumente, pro și contra, le-am cântărit cu o dreaptă judecată, astfel încât credem sosit timpul de a încerca să lămurim marele diferend ce s'a iscat.

Asupra vizitatorului care nu cunoaște condițiile sociale ale apusului stat maghiar, contactul cu intelectualii din Ardeal îi rezervă multe curiozități. Rareori va putea strânge mâna unui cărturar mai răsărit, fără ca numele acestuia să nu fie precedat de titlul de doctor, spus cu mândrie și apăsător, ca și cum acesta ar însemna o calitate care nu poate fi comună celorlalți muritori. După cum la unguri omul începea cu baronul, la românii ardeleni acesta începe cu doctorul, fără ca cei vizați să-și dea seama că postura ce și-o iau produce un efect contrar aceluia dorit de ei.

Doctoratul, după originea lui, este cel mai înalt titlu ce-l conferă facultățile pentru examene speciale date în domeniul unei

științe oarecare. Tocmai fiindcă este gradul cel mai înalt, e este lăsat la latitudinea fiecăruia dacă vrea să-l obțină sau nu. Cei cari nu au altă ambiție decât să devie pur și simplu profesioniști, nu sunt ținuți să dea asemenea examene. Așa era mai demult și în Ungaria. În preajma războiului mondial mai erau încă destui avocați din generația veche cari nu se puteau mândri cu titlul de doctor, despre cari, însă, nu s'a putut zice că ar fi fost mai prejos de colegii lor doctori.

Grație concepției ce stăpânea viața statului maghiar, care se răzima aproape în întregime pe umerii juristilor, ca și unor condiții economice specifice, facultățile de drept au atras atâta lume, încât guvernele s'au văzut nevoite să recurgă la o serie de restricțiuni, în vederea unei îndrumări mai bune și mai reale a tineretului studios. S'a introdus obligativitatea doctoratului, s'au sporit anii de studiu și examenele, iar când nici aceste măsuri n'au putut pune o stavilă năvalei, s'a introdus stagiul de cinci ani la avocați. În Ungaria nu puteai ajunge avocat independent decât la zece ani dela bacaleureat. Dar nici această măsură antisocială și antinațională n'a fost destul de eficace. Tot au mai rămas oarecari avantagii de care tineretul nu se putea lipsi. La facultățile de drept nu se cerea frecventarea efectivă a cursurilor decât în teorie și tot ele au rămas până în capăt cele mai înțelegătoare și cele mai îngăduitoare. Făcând pe secretarul unui avocat din provincie și înarmat cu un rezumat de 100-150 pagini din fiecare studiu, învățate din doască în doască, treceai sigur cele trei «rigoroaze» (examene de doctorat). Infruntându-le acestea nu-ți mai trebuia decât suma de 25 coroane pentru teza de doctorat care se vindea la orice librărie din centrele universitare și erai doctor în toată firea, fără să fi audiat cursurile o singură zi măcar.

Pentru români, de sigur, aceste examene erau ceva mai serioase, dar nu se poate susține că ei n'ar fi profitat nimic de pe urma unui sistem mai mult decât îngăduitor.

Oricum ar fi fost însă, cert este că obligativitatea doctoratului a scăzut nivelul acestuia. Una este doctoratul luat de bunăvoie, în temeiul unei însușiri speciale și alta acela impus indiferent dacă te ajută talentul sau nu. Obligativitatea doctoratului a contopit, mai bine zis a confundat un titlu profesional cu acela științific, iar titularul abia a rămas tot cel vechiu: un biet profesionist lihnit după o bucată de pâine, cu totul strein de ambiția de a face pe savantul.

Admițând chiar că titlul de doctor s'a câștigat cu multă trudă și că el, într'adevăr, atingea nivelul științific, după părerea noastră nici atunci n'ar putea să constituie un motiv de a ne umfla în pene și a privi cu milă — cu scârbă în nici în caz! — la simplii licențiați, sau alți nedoctori. Doctoratul este recompensa unor eforturi făcute până la 25 de ani, menit să procure o mare bucurie fericitului posesor al unei asemenea diplome, ca și părinților săi. El este deci deocamdată un fericit eveniment familiar. Fericirea altora, streini, este numai prezumată. Din punct de vedere al societății, doctoratul înseamnă mari și grele datorii. El constituie o scrisoare de credit ce-l deschide societatea doctorilor la vârsta de 25 de ani și care trebuie restituit în rate crescânde. Amortizarea aceasta este cu atât mai grea, cu cât trebuie să se facă și sub raportul vieții colective, iar nu numai individuale și profesionale. Făcându-mă un bun profesionist nu am ajutat societatea decât prea puțin și în mod indirect. Or, exigențele acesteia reclamă și o contribuție directă în domeniul cultural, social, economic, etc. Doctoratul implică datoria de a duce o viață de intensă intelectualitate.

Cine dar, la vârsta de 50 de ani se recomandă cu titlul de doctor, spus cu apăsarea obișnuită în Ardeal, nu se prezintă în modul cel mai fericit. El va stârni o impresie care numai favorabilă nu-i poate fi. Cântărindu-i vorba, care mai totdeauna va fi sub nivelul indicat de mult grăitorul titlu, necunoscătorul împrejurărilor dela noi va reflecta: iată un biet profesionist, care dela vârsta de 25 de ani n'a amortizat nimic din marele credit ce i s'a acordat; un filistin care a pierdut orice contact cu viața intelectuală, de care n'am auzit niciodată și pe care nu l'am putut remarca în nici un domeniu al activității spirituale; golul e prea mare ca el să se poată umple cu titlul de doctor. Cu alte cuvinte, în loc să plătească din vechile datorii, spunându-mi titlul ar vrea să-mi ceară noi credite încă.

Aci rezidă, credem noi, substratul conflictului pe tema doctoratului, pe care, firește, e bine să-l ai, dar e rău când nu respecti obligațiunile legate de el. Sau cum zice românul: ori vorbește cum ți-e portul, ori te poartă cum ți-e vorba...

P. Nemoianu

Utopie și realitate

Charles Maurras arată, într'unul din interesantele sale articole, contrastul dintre utopie și realitate.

Utopia.....

Geneva. -- Comisiunea preparatorie a conferinței pentru dezarmare, continuă lucrările.

și Realitatea.

Șangai. — Generalul american Suredley Butler, generalul englez Iohn Duncan și amiralul Clarence S. Williams vor organiza o colaborare efectivă pe frontul de apărare al trupelor anglo-americane.

Telegrama din 6 Aprilie — ultimele pe care le utilizăm pentru articolul acesta — arată că și acum comisiunea pregătitoare a dezarmării, continuă discuția. În privința dezarmării, politica cea mai practică este a Germaniei, care pune următoarea alternativă: sau dezarmarea este imposibilă și atunci dacă celelalte State nu dezarmează în mod efectiv și Germania are dreptul să fie liberată de «lanțurile» tratatului din Versailles, sau toate Statele trebuie să dezarmeze în condițiunile în care ea a fost obligată de tratat.

«Le Temps» opune acestei teze germane obiecția că nu

poate exista egalitate de drept sau de fapt, pe terenul dezarmării, între Germania și celelalte națiuni, căci acestea sunt libere pe mișcările lor, în timp ce Reichul a fost dezarmat, ca o consecință a înfrângerii din 1918, de un tratat care nu poate fi suprimat sau modificat de nici o conferință internațională.

Și astfel discuția continuă la Geneva și are rezonanță în presă.

Sub iudice adhoc lis est...

În acest timp evenimentele din China iau un aspect din ce în ce mai grav și mai amenințător. Planul Sovietelor de a zguduî puterea Imperiului britanic, expulzându-l din China, pentru a pătrunde apoi în Persia și India, apare din ce în ce mai evident.

Interesele engleze coincid în China cu acelea ale Americii și Japoniei. La Londra, la Washington și la Tokio, situația din China este privită însă sub aspecte felurite. Astfel că, deși o telegramă din Londra ne informează că «ministrii britanic, american și japonez din Peking vor preda autorităților cantoneze note identice cu acelea remise guvernului din Peking cu privire la evenimentele din Nanking», totuși continuă discuțiile între guvernele interesate, spre a se stabili măsurile ce se vor lua în cazul când cererile puterilor vor fi refuzate de guvernul cantonez. Statele-Unite nu se vor decide la o politică de forță; Japonia menajează toate posibilitățile, vrând să desprindă guvernul sudist de influența Moscovei; iar Anglia este izolată în extremul orient.

«În ziua în care imperiul britanic ar dispărea — scrie d. Jacques Bainville — se va vedea câte lucruri sunt condamnate să piară odată cu dânsul și printre ele această binefacere, la care nu ne mai gândim, atât a devenit de naturală, care este siguranța navigației pe toate mările globului».

* * *

D. Jacques Bainville vede așa dar imperiul britanic și cu el civilizația europeană în pericol și reproșează comisiunii geneveze de a raționa în abstract. «Întru cât ține ea socoteală, de o pildă, de evenimentele din China și de repercusiunile pe care, de la Tonkin la Afganistan și la Persia, trecând prin India, aceste evenimente le pot produce? Această idee este absentă din spirite. O zi va veni, poate, în care lumea se va mira, dacă nu e indignază, că reprezentanți Europei occidentale, în timp ce

focul începea să devoreze Asia, s'au gândit așa de puțin la «apărarea Occidentului».

Și distinsul publicist francez, într'un alt articol, în «Action française», arată după cele ce rezultă din operele unui mare personaj roman, Quintus Aurelius Anicius Symmachus, care a murit cu câteva luni înainte ca Roma să cadă în puterea lui Alaric, cât de senin examina dânsul conflictul dintre civilizație și barbarie și cu ce optimism vorbea de triumful final al civilizației romane. Symmachus, bogat, cult, înalt demnitar al imperiului roman, apărător al tradiției latine, dând jocuri magnifice poporului, ținând discursuri importante în Senat, scriind scrisori și rapoarte în care se oglindește viața ultimului an al Romei antice, nu bănuște de loc că această civilizație ar putea fi înecată în valul barbar. A murit fără să-i vadă sfârșitul. «Și dacă — scrie d. Jacques Bainville — ar fi trăit încă atunci când Alaric s'a apropiat de Roma ar fi imitat pe oamenii din lumea sa, care s'au refugiat la Cartagena, unde mergeau la teatru, convinși că accidentul acesta n'avea să dureze și că viața romană își va relua cursul». Iar Gaston Boissier, care a studiat opera lui Symmachus, scrie: «Ni s'ar părea că oamenii acestei generații, care fu ultima a imperiului, ar fi trebuit să aibă vre-un sentiment al pericolului care îi amenințau și că ar fi fost imposibil ca aplecând puțin urechia să nu fi auzit trozniturile acestei mașini care era aproape să se sfarme. Scrisorile lui Symmachus ne arată că ne înșelăm. Vedem că oamenii cei mai distinși, oamenii de Stat, politicianii, nu se gândeau de loc la sfârșitul care se apropia. În ajunul catastrofei, totul mergea ca de obicei, se făceau vânzări, cumpărări, se reparau monumente și se clădeau case, ca pentru eternitate». Și mai departe: «Symmachus era unul din aceste spirite candidе, care privesc ca adevăruri incontestabile că civilizația învinge întotdeauna barbaria, că popoarele instruite sunt inevitabil cele mai tari»...

* * *

Să sperăm însă că evenimentele din China nu vor avea consecințe așa de fatale și că, chiar dacă «frontul unic contra comunismului» nu s'ar realiza, Anglia va domina dificultățile momentului.

Dar în Europa?

D. Masaryk într'o conversație cu d. Vandervelde, a eliminat orice pericol de război. «Popoarele, — a spus Președintele

republicei ceho-slovice, — s'au săturat de război și nenorocire
cui ar vrea să le ducă la război. După războiul franco-german,
au fost în Europa trei-zeci de ani de pace: după războiul mon-
dial, trebuie să în numărăm triplul acestor ani, pentru că bani
lipsește, pentru că popoarele sunt epuizate, pentru că generațiile
în viață și-aduc aminte de tranșee. Or, cu mult înainte de expi-
rarea acestui termen, am ferma speranță că forțele internațio-
nale care lucrează în sensul păcii, vor căpăta în mod definitiv
ascendenta asupra puterilor de ură.

Sunt, cu adevărat, fapte cari dezminț un asemenea opti-
mism. Astfel, deputatul socialist german Künstler, publică în
«Leipziger Volkszeitung» convorbirea ce a avut cu un lucrător
de la Stettin, din care rezultă că trei steamere, «Gotenburg»,
«Artushof» și «Kolberg» au descărcat la Stettin obuze provenind
din Rusia.

Și corespondentul berlinez al ziarului englez „Manchester
Guardian“, semnaleză ancheta lui Künstler și spune că a con-
trolat afirmațiunile acestuia, ajungând la acelaș rezultat. Totalul
obuzelor debarcate a atins — după aprecierea corespondentului
englez — 400 până la 450 mii obuze.

Pe de altă parte, presa germană nu are un limbaj cu totul
liniștitor. Astfel «Tägliche Rundschau», care este un oficios, a
publicat de curând un studiu intitulat: «Spațiile vide ale Franței».
Autorul acestui studiu găsește că este un nonsens geografic și
etnografic, faptul că Franța are spații vide și crede că legea fizică
«horror vacui» trebuie să se aplice: astfel, este contra naturii ca
atât pe teritoriul european cât și în colonii, Franța să dețină
teritorii neîntrebuințate din lipsa de material uman, în timp ce
vecinii sunt obligați să părăsească teritoriul natal, care nu-i poate
nutri.

«In mai puțin de câte-va zeci de ani, scrie ziarul german,
Statul din Europa care este astăzi cel mai omogen, va deveni
un conglomerat de naționalități».

Suntem obișnuiți ca după război, să luăm directivele situa-
ției europene, după raporturile franco-germane.

Când aceste raporturi sunt cordiale, așa cum le considerăm
după acordurile dela Locarno și Thoiry, suntem gata să vorbim
de «unitate continentală», de «spirit european». Orice umbră s'ar
proiecta pe aceste raporturi, neliniștește pe toți, pentru că ar
desminți cuvintele așa de optimiste ale Președintelui Masaryk.

Unitate continentală...

Suntem însă departe de realizarea ei, pentru că Europa este continentul în care sunt cele mai multe State, cele mai diferite și fiecare cu orgoliul și cu tradiția lui. Am citit într'un ziar serios de la noi, cu câtă emoție au fost primite cuvintele rostite de d. Mussolini la banchetul oferit la Roma contelui Bethlen: «în asemenea condițiuni — scria ziarul — este fără îndoială de văzut dacă semnarea tratatului italo-ungar este un succes italian sau mai curând un succes ungar. În tot cazul manifestația de la Roma nu va rămâne fără să dea loc cu drept cuvânt la comentarii și interpretări, cari vor obliga poate la lămuriri și precizări de la Roma».

Tratatele se judecă însă după valoarea lor pragmatică, nu după grandilocvența discursurilor rostite la banchet. Despre acestea se poate spune: sunt verba et voces...

Dar, de sigur, că semnarea tratatului italo-ungar, a făcut impresie la Belgrad, unde se va accentua mai mult politica de apropiere balcanică. Recentul discurs al d-lui Mihalacopoulos, ministrul de externe al Greciei, ne arată că la Atena n'au rămas fără ecou încercările jugoslave.

Cât despre Sofia, spiritele par acolo încă prea înveninate, pentru a se vorbi de o apropiere bulgaro-jugoslavă. Bulgaria ar dori drept condiții prealabile ale restabilirii de raporturi cordiale, retrocedarea din partea Jugoslaviei a teritoriilor ocupate de aceasta în urma războiului mondial și concursul pentru căpătarea unui deșeu la marea Egee. Și cum aceste condițiuni nu se împlinesc ușor, a intrat ca melcul în căsuță.

De altfel «forțele oculte» care se sileau să învenineze raporturile dintre Italia și Jugoslavia, au abandonat conflictul dintre aceste State. În schimb a fost o avalanșă de știri fantastice despre România, ceea ce a făcut pe d. Jaques Bainville să arate că «sunt interesați cari țin să prezinte situația din România sub formă îngrijitoare».

«Rusia, — adaogă distinsul publicist francez, — nu iartă României de a fi dig împotriva bolșevismului. România este un element esențial de ordine europeană, atât politică cât și socială, fiind și un element esențial prin importanța bogăției sale generale».

D. Jacques Bainville, relevând domnia glorioasă a Regelui, înconjurat de întreaga afecțiune a poporului Său, arată legătu-

rile de alianță și afinitățile naturale dintre Franța și România și sfătuește presa franceză să nu culeagă informațiuni cari tind să dăuneze Statului român.

De altfe presa care primește știrile defavorabile și le înregistrează, este aceeași care duce campanie cu orice prilej contra Statelor de ordine și disciplină morală: presa de stânga, pe care o acuză d. Georges Bienaimé în «La Victoire» că «primește cu grabă versiunile neplăcute pentru o țară aliată a Franței, versiuni puse în circulație din inspirația bolșevicilor din Rusia sau bolșevizanților din Europa».

Ziarele franceze publică textul integral al desmințirii date de d. general Averescu, Presedintele Consiliului, acestor zvonuri și astfel denigrărilor sistematice noi opunem realitatea faptelor.

A. A. Bardescu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Insemnări literare

C. Sandu Aldea

Scriind despre Sandu Aldea, nu-mi pot reține un tremur de emoțiune, ivit la aducerea aminte a unor vremuri luminoase din trecutul literaturii noastre. La începutul secolului actual, a fost în literatura noastră, o răsvrătire și o reîntoarcere spre noi, spre sufletul nostru băștinaș, — mișcări care au dat literaturii românești o strălucire de renaștere. Popor de țărani, — și popor de-o unitate etnică din cele mai depline — noi, totuși, ne închipuiam că putem dăinui în literatură, nesocotind însăși baza pe care, fatal, trebuia s'o aibă această îndeletnicire omenească. Temelia solidă și firească pe care un popor își clădește toate manifestările spirituale, nu poate fi decât însuși spiritul său național.

Acest spirit colectiv imprimă tuturor înfățișărilor purcese din el, caracterul specific care-l diferențiază de spiritul altor colectivități coexistente pe acest glob. Oricât ar semăna oamenii între ei — având caracteristice generale uneori identice — totuși notele de diferențiere între spiritele lor sunt atât de evidente, în cât împiedică orice tentativă de identificare. În această ordine de idei, vom putea afirma că misterioasele puteri sufletești în înfățișările lor de generalitate, sunt cu mult mai tari și mai rezistente de cât orice alte înfățișări umane, mai lesne de influențat și de schimbat. Puterile profunde ale sufletului unei obștini întrec în pondere și în «conservatism» pe toate cele-

alte atribute ale aceleiași obștini. Și această tărie nu e, nici într'un caz, o energie moartă, neproductivă și lesne de înfruntat sau de înlăturat. Dimpotrivă: e o energie latentă, vie, nedomolită, poruncitoare și în multe prilejuri, tirană. Cum e cerul sub care dăinuim, cum sunt aerul și apa, pe care le absorbim ca să trăim. Știu că această tiranie — ca toate, de altfel — are în ea și lucruri foarte neplăcute, — dar această constatare rămâne de apururi teoretică. Cel ce are cutezanța s'o înfrunte în fapt, — curând cade, netrebnic, în pulberea drumului ce vine din timp și merge în timp. Istoria sufletului uman din epocile primare până azi, se îndeletnicește să ne pună la îndemână dovezile trebuitoare în această ordine de idei. În special, în artă și literatură, vom putea constata un paralelism evident și continuu, între unda sufletului unei colectivități și aceea a înfățișărilor lui de literatură și artă. Concomitent cu schimbările din profunzimi, am putut observa identice modificări în înfățișările de la suprafață.

Că uneori, acest paralelism a fost bruscat prin apariția unor manifestări care păreau a nu avea nicio legătură cu spiritualitatea din adâncuri, — aceasta, ca orice excepție, n'a făcut nici odată decât să prezinte în culori și mai vii acest paralelism, — iar faptul în sine al desolidarizării, a rămas mereu fără urmări. Chiar atunci când gesturile anarhice au avut puterea ca, un răstimp, să dea aparența de schimbare a însăși șuvoaelor sedimentare, — peste puțin, fatidica putere de la fund și-a impus din nou postulatele. E un proces care se produce aproape mecanic, peste voia individuală. Oricât ne-am «rățoi» noi, afirmând că putem însemna ceva cu vrerile noastre în afară de vrerea pe care, fatal, ni-o imprimă vasta spirifualitate din care facem parte, totul nu rămâne de cât o artificialitate, o «poză», o atitudine stearpă în concluzii. Ci numai înceet, pe nesimțite, urmărind îndeaproape unda progresivă de desvoltare a însuși spiritului colectiv, putem aduce și noi un fir de schimbare, — dar, oricum, numai în *direcția* indicată, de mai înainte, de tot ceea ce precede.

O pildă între o mie: se miră mulți, cum se face că singurul poporul nostru, într'o imensă mare de popoare bolșevizate sau, cel puțin, pornite spre «comunism», rămâne aproape identic cu ceea ce-a fost. Stăm alături de Rusia, de Bulgaria, de Ungaria, care au primit, măcar atât cât au primit, schimbări în stratul

sufletesc colectiv, — alături de Cehoslôvacia, Jugoslavia, Polonia, care par a fi susceptibile de mișcări sufletești în profunzimi, — numai noi am «rămas» aproape cum eram... Mai întâi pentru că diferim fundamental ca spiritualitate colectivă, pentru că apoi, diferind, avem *alte* manifestări colective, — și pentru că, acolo, în vasta încăpere spirituală a unui popor nu poate prinde o schimbare care nu se țese din însuși acest spirit, ci vine, temerară, din afară, din vrerea unor ideologi, care-și fac un punct de noutate programatică tocmai din nesocotirea unei asemenea puteri implacabile și tiranice. E ușor de întrevăzut cine va fi învinsul într'o asemenea hilariantă pugilare.

La începutul veacului de față, — ziceam — a fost o satornicire a acestor principii în literatura noastră. Mulți au acuzat această literatură ca *voită* și deci exclusă din ogôrul literar. E o iluzie. Ceea ce părea *voit*, era numai constatarea principiilor, — dar această constatare se făcea cu prilejul apariției unor talente adevarate, a căror lucrare însă, nu era *voită*, ci produsul «inconștient» al puterii lor native. Nici Sadoveanu, nici Sandu Aldea n'au început să scrie pentru a dovedi principiile, — ci principiile au isvorât restatornicite din literatura lor. Tocmai în aceasta a constat tăria literaturii lor: o evidențiere a unor principii virtuale. Literatura lor a fost înfățișarea fragmentară a însuși spiritului colectiv din care purcedea. O neconținută năzuință inconștientă, de identificare între spirit și formă. — o râvnă sinceră de realizare, de devenire, de cristalizare...

Eșit din «sânul poporului», Sandu Aldea deveni, fatal, un exponent al spiritului obștimei din care se ridicase. Ceea ce-l atrage dela început, este însăși încăperea sufletească în care se trezise. Un îndrăgostit al miilor de manifestări vagabonde ale spiritului românesc, care se cereau fixate în cărți de literatură. Un îndrăgostit și de tot ceea ce se afla în preajma acestei spiritualități: peisajul care, și el, e parte integrantă din ea. O profundă dragoste și o sinceritate egală, pentru toate acestea, găsim la temelie lucrării lui Sandu Aldea. Oamenii și natura din apropierea bălții dunărene, din acel admirabil și unic Baragan, și-au găsit în el pictorul și interpretul. De nicăiri, ca din liniștile și cinstitele cărți ale lui Sandu Aldea, nu vom putea scoate înfățișările acestui fragment din spiritul colectiv românesc. Țăranii, vechilii, boerii, — iubirea, ura, nedreptatea, rezistența la nevoi, melancolia blajină, — înfățișările firei, drumuri, popasuri, zări

aburoase, țărini cafenii, — toate se amestecă armonice în cărțile sincerității lui Sandu Aldea. Că din excesiva lui dragoste pentru toate acestea, i-s'ar putea face o învinuire, — erte-i-se rugămu-ne, — mai ales în vremea de azi, când vedem pe alții iubind atât de mult și pățimas, tot felul de excentricități și străinisme, care duc deadreptul la searbădă artificialitate și la tristă sterilitate literară.

Mai înainte de orice, Sandu Aldea a fost un sincer cu el însuși și a creiat în literatură numai pe drumurile acestei sincerități, — având mereu în suflet o înțelegere și o iubire, profunde pentru «subiectele» către care își purta puterea talentului său. N'a vrut să asculte nici un glas de sirenă literară, care, și pe vremea scrisului său, se auzeau, ca și azi. El era un «înfățișător» al blândeii tiranii spirituale, — un creator «inconștient», dacă vreți, — un purtător de voce al vremii lui, și, mai ales prin toate acestea, un scriitor.

Și nici un alt omagiu mai mare nu se va putea depune pe țărna mormântului lui atât de timpuriu deschis, decât defăimările ce i-se vor aduce tocmai din aceste pricini. Apa acestor defăimări însă, nu va face decât să spele și să arate și mai viu, «aurul» creațiilor lui Sandu Aldea.

Al. Lascarov Moldovanu

Cronică muzicală

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Anton Pan. Tiberiu Brediceanu.

Popovici-Beyreuth. Lăutarii.

Săptămâna a fost încărcată de aniversări artistice. Alături de comemorarea universalului Beethoven — țara noastră a avut sărbătorile și soliile ei muzicale. A fost prăznuită amintirea poetului Anton Pan în pulbera glorioasă a o sută de ani sub care zăcea crezul muzicei naționale așa cum el dintâi a proclamat acest adevăr căutat, pe care îl regăsim astăzi în toate credințele noastre artistice și naționale. Florile amintirii au adiat la glasul corurilor ce reintonau vechile melodii liturgice. Pentru că robul lui Dumnezeu, mult ispitit de trupul unei călugărițe, și de câteva din amăgitoarele poftes pământene, precum vinul bătrân și mâncarea gustoasă și lăutarii îndrăciți, a dat frăgezie viersului românesc, iar în muzică a descoperit comoara artei naționale și religioase în acelaș timp — deșertăciunile vieții îi sunt cu prisosință iertate de ceruri — iar sufletul lui prea iubitor de viață și necunoscător de ură îl credem de pe acum întrebuițat în raiuri

de către un sfânt mare care a dat loc în strană alături de cei dreپți celui cu glas frumcs.

În Povestea Vorbei găsim tratate nu numai subiecte orientale, ci și câteva identice cu ale sbuciumatului Villon.

Testamentul în versuri al lui Anton Pan e frate cu testamentul poetului francez Villon, iar gluma sănătoasă din arta de a trăi și a se purta în lume (buna cuviință) ne amintește nu odată savoarea călugărului Rabelais care a dat sare stilului franțuzesc pentru veacuri.

* * *

Au fost sărbătoriti printr'un premiu național de muzică, cei cincizeci de ani ai compozitorului Tiberiu Brediceanu, pentru bine cuvântată muncă pe tărâmul cântecului popular.

Colindele culese de Tiberiu Brediceanu, echivalează în frumusețe mărgăritarele poeziei populare culese de V. Alexandri.

Azi comoara sufletului românesc își găsește reîntregirea textului baladelor și a doinelor — în muzica lor pe care poeții nu isbutiseră să o culeagă. Însemnătatea pe care o are descoperirea celor patru variante de muzică a Mioriței e dintre cele menite să fie un eveniment în istoria muzicii românești.

Am auzit culese la fonograf aceste variante care încep cu răsunete de bucium și tălângi de turme. E într'adevăr acel drum de turme ce pogoară cu marea lui dramă din epoca păstoritului și a întâielor legende. Tiberiu Brediceanu a desgropat din văzduh cântecele ce vor fi temelie viitoarei muzici superioare a Românilor.

În culegerea lui pe regiuni, se învederează adevărul estetic formulat de Taine pentru pictură: influența geografică asupra artei. Adăogând acestui adevăr naționalizarea influențelor străine pe care o face poporul asimilând motive străine și rumânicându-le subconștient—reamintim în treacăt că acelaș fapt l'am constatat la icoana țărănească, și el ne dovedește puterea de viață a artei românești.

* * *

O prindere grea a încercat muzica prin moartea lui Popovici. Beyreuth. Acest artist a fost de două ori folositor țării. Întâi cântăreț purtând prin glas faima talentului în străinătate — apoi așezat în Cluj și organizând greaua viață a Operei Românești. Temperament puternic și aspru în bunătate, Popovici Beyreuth a adus mari și reale foloase pe care abia lipsa lui le învederează

deplin. Artistul de odinioară a știut să fie și un puternic organizator, și serviciile lui în slujba muzicii îi dau drept la o recunoștință pe care nu o va purta numai cetatea Clujului. Pierderea lui e dintre cele care nu pot fi ușor înlocuite și nu numai întristarea face mărturisire.

* * *

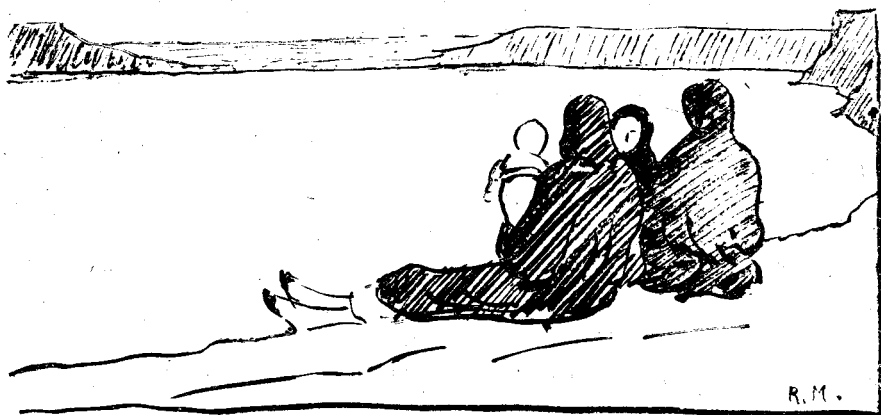
Complectăm aceste însemnări îndreptându-ne spre prezentul muzicii populare. Folclorul e obișnuit să desțelinească trecutul din care materialul e îndrumat spre muzee, biblioteci și arhive fonografice. Toate acestea sunt foarte frumoase și merită cuvinte de laudă—dar în afară de ele merită să mai constatăm că arta populară e vie—și că eforturile culturale trebuie să nu uite igiena pe care această viață artistică o pretinde pentru o neștirbită sănătate.

Artiști ai poporului nu numai că au fost în veacuri dar se nasc neconținut. Ne trebuie o apărare împotriva cearstonurilor care pătrund la sate și a plăcilor de gramofon mahalagesc. În cinematograful există o cenzură.

Muzica merită o pază. Și încheind aceste însemnări mă mai întreb dacă vechile concursuri de maștri cântăreți care au adus înflorirea muzicii nu ar putea găsi o formă de viață nouă în țara noastră. Au cuvântul specialiștii ca să găsească formula prin care azi să stimulăm rivalitatea artistică și selecțiunea, între toți cei ce la sate alcătuiesc cântece și versuri noi românești. Păzind trecutul să ne îngrijim și prezentul. Cred cu tărie că artiștii poporului ce se nasc neconținut sunt singurii ce poartă mai departe soarta artei noastre naționale.

Adrian Maniu

Cronica dramatică

BCU Cluj / Central Uni Din scui pat și țărână...

O cronică precedentă ne atrage nemulțumirea unui cititor din pedagogie. Incidental și derivativ, cronică precedentă atinge chestiunea frumuseților trupești în teatru, care ar fi putut să fie tratată cu toată vigoarea și cu toate excluziunile, căci ne găseam pe terenul nostru, în cadrul comod al rasei, în adâncimea căreia frumusețea e abundentă.

Cu această frumusețe trupească suntem prea obicinuți. Aproape nu este casă în care linia, carnațiunea și sensualitatea muzicală a surîsului și a mișcării să nu fie reprezentate și fiecare Român gustă, la domiciliu, în carne și oase și în leneviri tangibile, idealul de formă și de suculență, propus și urmărit, la neamurile strâmbe, de poeții șoldii, scoliotici și cocoșați.

Cititorul din pedagogie s'a simțit oarecum nedelicat vexat de naturala necesitate a cronicarului și a publicului, de a contempla din staluri, mișcându-se pe scenă, exemplarele cele mai izbutite din imensul parc de frumuseți românești. El face parte din acei dibaci despicători ai firului de păr în patru care înțeleg totalurile prin fragmente și care împrumută vieții puternice și

integrale un privativ permanent, concepând omul prin falsificarea disocierii. El vede trupuri ici și suflete dincolo și pentru un pretins suflet frumos se devotează să adore fizicul cu calozități, estropieri și zigzaguri al unei ființe, scăpată prin oboseala atenției naturii, de osânda borcanului pentru monștri și avortoni, accidental.

Nu avem nimic de zis împotriva pasiunii perverse de a desfăta în perinile de mătase ale sofalei, o făptură scumpă din seria analogă câinilor cu ochii proeminenți peste nasul infundat în frunte și de-asupra unei măsele rânjite. Arta privată de a iubi și de a te devota este respectabilă ca un secret profesional — și nici nu ne puteam gândi să cenzurăm preferințele de patologie. Cazul se schimbă însă cu desăvârșire îndată ce vine vorba de arta publică și de plastica spectacolelor destinate să provoace o elevațiune și o reacție expresivă.

Meritul unei lucrări dramatice poate fi mai mare sau mai mic sau nul și întodeauna contestabil și controversat. Pentru purtarea fracționată a meritului se aleg niște flacoane, niște ambalaje, niște actori. În cumpenile mici de aur și de sîdef, care cântăresc moleculele singuratic ale ansamblului, debitat în dialoguri și în centigrame, se hotărăște ponderea generală. Este desgustător să pui parfume mari în flacoane de gumă arabică și în cioburile gunoiului cetățenesc; însă o mireasmă mediocră stă frumos și pare să capete preț într'o fiolă de cristal. Dar de vreme ce în sentimentul de artă stă ascunsă, după analizele celor mai cruzi ingineri de psihologie, întodeauna, zice-se, o fierbințeală comemorativă, din vârstele preistorice, nesatisfăcută, de ispită cerebralizată, de ce să nu recunoaștem că un joc prost de scenă poate fi influențat până la superlativ și complectamente dislocat de farmecul material și imaterializat al artistei sau al actorului din personajul jucat?

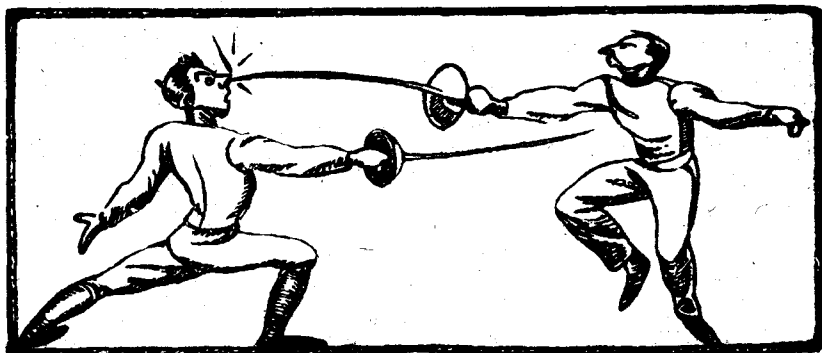
Un balet nu e de cât un balet, un dans pe o masă printre sticle nu e de cât un dans între pahare. Dar planta omenească trebuie să aibă un desen adânc, o atitudine sveltă și frunzele și ramurile în dans trebuie să se adune și să se separe, în ritmuri, conform unei scheme de exuberanțe și de plăceri. Ce poate fi mai mizer în trist, ca o trupă de dansatoare, care în costumele de navigație aeriană și de transparențe, ale Operei Române, manifestează ostentativ predestinări pentru corvezi de rîndășie, cadențate în Grieg?

Este loc în Conservatorii și apoi în teatru pentru o prăpas-

tie. păzită de un maestru măsurător. Indiferent de un talent enorm și de un geniu problematic, antropometria artistică trebuie neapărat chemată să aprecieze cu linia și cu compasul deschizătura genunchilor, oblicuitatea tălpilor, zâmbetul șoldului, înălțimea secretă a pulpelor, altitudinea toracelui, arcul clavicular, mobilitatea bărbiei și ondularea brațelor și a grumazului râvnitor să plutească în dramă, comedie și dans prin luminile rampei.

T. Arghezi

Insemnări

† **Popovici-Beyreuth.** — Soldat harnic și disciplinat — moartea lă surprins pe Dumitru Popovici — Beyreuth, la postul său.

Fostul director al Operei Române din Cluj, reprezintă în lumea artelor, o lungă și mare carieră.

Pornind de pe malurile Dunărei, dispărutul, a purtat în vibrările cântului său, gloria unei nații foarte departe peste hotare și a fost între granițele țării sale un integru și virtuos dascăl.

N'a fost Popovici-Beyreuth unul din acei artiști cari o iau repede și se opresc în drum. N'a fost un cântăreț pentru care un aproximativ capital de sofergie este destul spre a porni cu suficiență la „cucerirea” străinătății.

Popovici a fost unul din rarele specimene de cântăreț care avea un res-

pect aproape religios pentru arta sa.

Muncind din răsputeri, trecând cu succes prin sîta grea și măcinătoare a școlii germane, Popovici a fost pe scenele occidentului unicul român mare-wagnerian.

Evident că în aceste condițiuni, teatrul principal al triumfurilor lui, a fost Germania unde a primit pe scenă deschisă cea mai mare decorație care se acorda unui artist, în imperiul lui Wilhelm al II-lea.

Patriot sincer, Popovici a pus arta sa în slujba țării, când concertele lui aduceau în Ardealul de sub dominația maghiară, o tresărire de artă românească dar și de speranță națională.

Având virtutea de a se retrage de pe scenă în plin apogeu al carierei sale, Popovici-Beyreuth, încheindu-și glorioasă cariera de artist, a început-o pe aceea

de profesor conducând lungă vreme Conservatorul din București iar după războiu Opera Română din Cluj.

Cele două înstășiri mari: energie și hărnicie: Dumitru Popovici le-a pus și în activitatea de dascăl.

Marele cântăreț și priceputul profesor și-a câștigat în fața posterității drept la recunoștință.

Pentru om și pentru opera sa, prețuirea și regretul sunt în gâdul și în sufletul tuturor...

Figura lui Popovici-Beyreuth rămâne o pildă în istoria artei românești.

Recensământul. — Răspunzând deunăzi, la Camera, unei interpelări a d-lui Valet Pop în chestiunea naționalizării orașelor din provinciile alipite, d. Octavian Goga a anunțat, în calitate sa de ministru al Internelor, apropiata executare a unui recensământ general al populației. Va fi, de sigur, o verificare serioasă a *numărului* și a *provenienței* tuturor locuitorilor țării. Se va vedea astfel, și *câți* suntem, și *cine* suntem. Consecințele le vor trage, apoi, toți românii.

Acest act ministerial e, de altfel, în armonie cu părerile exprimate în mai multe rânduri de d. Octavian Goga în paginile acestei reviste.

Orașele noastre au suferit, cu deosebire în apropierea actualelor granițe, o invazie recentă de oaspeți nepoțiti, atrași de avantajele materiale ale unui pământ al făgăduinței, cari au schimbat în dezavantajul națiunii dominante, caracterul demografic al locului unde s'au așezat. Incepând cu năvala elementului galician în orașele de nord ale Ardealului, încă de pe vremea ofensivei rusești pe frontul oriental, și până acum de curând, când au venit din Ukraina atâți refugiați nedoriti, procesul de infiltrație străină pe teritoriul României a luat proporții îngrijitoare.

Un control amănunțit al acestor numeroși musafiri nu s'a putut face nu-

mai cu mijloacele obișnuite polițienești. Recensământul general, care va începe peste câteva zile, va fixa precis situația demografică a orașelor, stabilind raporturile fiecăruia cu cetățenia română.

Măsurile, pe cari le va lua guvernul, după constatările făcute, sunt ușor de presupus. E normal, ca aceste elemente parazitare, cari n'au nicio legătură cu solul românesc, să fie îndrumate, cu bunăvoință și fără xenofobie, spre locurile de unde au venit. Mijloacele de a executa această delicată operație nu vor întârzia, credem, să se arate.

Tratative. — Gazetele politice din Capitală, slujind fiecare interese deosebite, și-au umplut zilele acestea în-căpătoarele lor coloane cu tot felul de știri și comentarii în legătură cu un așa zis proect de fuziune între partidul național-tărănesc și partidul poporului. Cum la noi s'a încetățenit de mult obiceiul profesional de a face reportaj, din auzite sau în cel mai bun caz ascultând pe la uși, s'au strecurat destule inexactități voite și destule exagerări accidentale.

Următorul comunicat publicat în „*Indreptarea*” ne-a lămurit:

„Ziarele au comentat zilele din urmă în diferite moduri, tratativele dintre Partidul poporului și cel național-tărănesc. De sigur, asemenea tratative au avut loc. Partidul poporului credincios punctului său de vedere inițial de a simplifica mecanismul vieții politice, a crezut de dator să să încerce și de astă-dată realizarea acestui scop. Unele ziare au văzut în această atitudine un semn de slăbiciune din partea Partidului poporului sau a guvernului. Acest mod de a vedea situația este cu desăvârșire greșit. Guvernul prezidat de d. General Averescu se bucură de încrederea factorilor constituționali și sprijinit pe o majoritate compactă, n'are nevoie de

alt sprijin. Din potrivă. În raporturile între forțele politice, concesiunile trebuie să vină din partea celui mai tare, pentru că în acest mod ele n'au un caracter diminuant".

Am dori, firește, să înregistrăm și o explicație din partea d-lui Iuțiu Maniu. Deocadată, în lipsa ei, ne mulțumim să constatăm plecarea din partidul național-tărănist a grupului foștilor conservatori, pentru a trage o concluzie evidentă asupra capitolului privitor la diminuarea forțelor.

„Omogenizare“. — Ceeace se anunța, cu mai multă ori mai puțină insistență în ultimul timp, devine fapt: un grup de fruntași — foștii conservatori — în frunte cu d. Grigore Filipescu, părăsesc partidul național-tărănesc pentru a-și îndrepta pașii spre un capitol politic precis pe care-l socotesc activ și deci util țării.

Părăsesc partidul în care reprezentau un serios devotament, fără supărări și fără a fi determinați de ape-

tituri violente la gestul acesta. El părăsese chibzuit și hotărât ca o consecință logică a părerilor și a voințelor mereu înșelate în lunga așteptare.

Au fost plecări mai mici și plecări mai mari: ostași cu galoane sau fără galoane din multe organizații, sciziunea doctorului Lupu, demisia părintelui Agârbiceanu și acum un întreg grup de fruntași.

La fiecare rărire a rândurilor, conducerea, prin glasul d-lui Maniu și al d-lui Mihalache a repetat același refren: „foarte bine, plecarea nu reprezintă nimic, ba chiar folosește partidului: îl face mai omogen”. Socoteala nu ni se pare tocmai serioasă fiindcă dacă se tot „omogenizează” în acest fel, partidul național-tărănesc va semăna cu clopotele de sticlă din care pompa tot scoate la aer până face vid.

Evident aceasta va fi un ideal al partizanilor „omogenizării”: ce poate fi mai omogen ca vidul?

